

Els Defectes del parlar de P. Barnils.

Marta Giné

Departament de Filologia Francesa
Estudi General de Lleida
Universitat de Barcelona.

L'any 1930 el Dr. Pere Barnils publicava una obra, **Defectes del parlar** (Barcelona: Llibreria Catalònia), fruit de nombrosos anys d'estudi i tractament de les anomalies del llenguatge, des del seu càrrec com a professor de sords-muts i disàrtrics a l'Escola Municipal de Sords-Muts de Barcelona.

A Pere Barnils, el fonetista que estudià a la Universitat de Halle, a l'escola d'Alts Estudis de París, al Laboratori de Fonètica d'Hamburg i sobretot amb l'Abbé Rousselot al "Collège de France" de París, la fonètica el portà a interessar-se per les perturbacions del llenguatge i en aquest camp aconseguí els primers resultats profitosos. Ell mateix ens ho diu en la introducció al llibre (1930:3):

"... en l'orgull d'haver sigut nosaltres els primers d'haver introduït la Fonètica Experimental a la nostra terra (...) creiem un deure moral i professional d'ésser així mateix nosaltres els qui intentem la prova en la introducció de l'Ortofonia."

No deixa de commoure el sentit del deure en el professor Barnils perquè les seves observacions en el camp pedagògic-ortofònic encara avui són de força utilitat.

Des de l'inici del llibre, és sorprenent el cabal bibliogràfic que posseeix Barnils, especialment perquè com ell mateix reconeix (1930:3):

"...llevat de breus assaigs i temptatives d'ordre individual o particular, podem dir que fins molt recentment no s'ha començat de reconèixer la importància de l'Ortofonia."

Tanmateix, un cop d'ull a la introducció i a la indicació bibliogràfica que clou el llibre descobreix en Barnils un erudit, coneixedor dels estudis ortofònics realitzats a Espanya i a Europa, fins i tot els més nous quant a la data de publicació. En el segon grup cal referir-se (perquè seran els més citats al llarg de l'obra) a Decroly & Monchamp: **La iniciación a la actividad intelectual y motriz por los juegos educativos**. (Trad. de J. Orellana), Decroly & Rouma: **Les exercices acoustiques chez les sourds-muets**. i Herlin: **La méthode belge de démutisation**.

La vàlua d'aquests llibres no minva gens la necessitat de publicació de **Defectes del parlar**. Com el mateix autor adverteix, el llibre surt de la seva llarga experiència i (1930:6)...

"principalíssimament, per adaptar-nos a la fonètica peculiar del nostre idioma i a la manera com hi reaccionen davant de llurs dolències els disàrtrics catalans, sense haver de recórrer al peu forçat dels clixés que viatgen."

Cal, però, no confondre l'actuació professional de P. Barnils a l'Escola Municipal de Sords-Muts de Barcelona i el contingut del llibre. Aquest presenta una terapèutica dels trastorns funcionals del parlar i consegüentment el seu camp pedagògic és molt més ampli. És cert, emperò, que tradicionalment s'ha cregut que eren els professors de sords-muts els únics que podien i sabien atendre les perturbacions locutives. A causa d'aquesta creença errònia, Barnils reclama l'extensió del camp pedagògic-ortofònic i en **Defectes del parlar** distingirà minuciosament el diferent tractament segons el malalt sigui d'intel·ligència normal o subnormal, o bé sord-mut o afàsic.

La revalorització i l'afany científic que es demanen per a l'Ortografia són exterioritzats per Barnils fins i tot en la denominació, en substituir el mot establert pels més moderns de Logopèdia i Foniatria, avui en dia completament arrelats, tot i que, com Barnils assegura (1930: 1-2):

"La valor de superioritat de la professió ha de sorgir evidentment, més que del nom preferent que se li doni, de la diligència, escrupulositat, preparació científica i dignitat de la persona que l'exerceixi."

Evidenciem finalment que les aspiracions científiques del Dr. Barnils es recullen (a més a més de la rigorositat bibliogràfica i professional, ja esmentades) en el desig de relació i col·laboració amb la classe mèdica a la qual ret homenatge ja des de la introducció.

Aquest darrer concepte em sembla fonamental. Ja A. Pi i Sunyer, encarregat del pròleg a l'obra diu que (Barnils, 1930: XII):

"per obtenir semblants èxits terapèutics és convenient haver arribat a una comprensió total del problema en tota la seva amplíssima complexitat"

Per a la correcció dels diversos trastorns del mecanisme de la parla s'ha de recórrer a la fisiologia i a la psicologia del llenguatge. L'anàlisi fisiològica de la veu, l'estudi de la modulació i l'articulació dels sons són imprescindibles per resoldre el problema però també ho són l'examen dels òrgans fonadors per tal de descobrir possibles malformacions i l'estat psíquic de l'individu: en nombrosos casos caldrà utilitzar procediments psicoterapèutics per corregir defectes del parlar. Habitualment els factors fisiològics i els psíquics aniran paral·lels i seran difícils de separar.

El mèrit del Dr. Barnils rau en el fet d'adonar-se d'aquest fenomen, d'estudiar els trastorns en tota l'amplitud i de demanar l'ajut i cooperació mèdics en tots aquells casos en què la ciència fonètica era insuficient. **Defectes del parlar** és l'obra d'un fonetista, no d'un metge, i aquesta noció basteix tot el llibre: la presentació dels conflictes i llur solució.

Així, el llibre es troba dividit en dues parts clarament diferenciades: una part general i una altra aplicada.

La general és una introducció a la fonètica a fi que mestres i pares, dotats d'una certa instrucció i d'ànim voluntariós, puguin ells mateixos -en aquest "ells mateixos" rau, em sembla, força de l'atractiu del llibre- solucionar amb èxit els defectes, sobretot de pronunciació, que presentin els infants en llurs primers anys. Per a altres casos de patologia més greu el llibre serà insuficient i caldrà apel·lar a un professor especialitzat i a un examen mèdic adequat. En aqueix cas l'obra s'adreça als professionals circumscrits en aquest camp.

L'apartat fonètic s'obre fent referència a l'existència indispensable d'un procés psíquic per produir els moviments dels òrgans vocals i per tant la parla. Però el procés psíquic no és competència de Barnils, així que passa tot seguit a l'exposició dels òrgans vocals i del mecanisme de producció dels sons, per continuar amb els elements fonètics i fer la distinció entre lletres i fonemes.

El concepte de fonema encara no és clar, l'identifica amb el de so articulat i aquest és l'únic domini que interessa a l'ortofonista. El fonemes són vocàlics i consonàntics. La distinció entre aquests dos tipus és de base articulatòria i de fonaments articuladoris serà tota la teoria fonètica exposada per Barnils en aquesta primera part del llibre. Quan parla dels fonemes vocàlics, Barnils s'adona ja de llurs diferents realitzacions fonètiques, bé per criteris sintagmàtics, bé per criteris acústics. La combinació de vocals origina el diftong que, en opinió de Barnils, constitueix una síl·laba (fonemes emesos en un sol moment espiratori). En aquest punt l'autor és força innovador si el comparem amb la tradició del moment, també ho és en la negació dels anomenats diftongs forts o creixents: Barnils assenyala el caràcter consonàntic del primer element d'aquests mal anomenats diftongs.

L'anàlisi de les consonants seguirà el mateix mètode articuladori amb els criteris que podem trobar en qualsevol llibre actual de fonètica: punt d'articulació, actuació de la glotis, manera o mode d'articulació. Barnils apunta les diferències en la grafia (k/c; b/v ...), nocions de fonosintaxi (cap bou /kabbow/ i variants combinatòries ([ba/na]). Divergències amb les denominacions d'avui no han de sorprendre si recordem que Barnils treballava per primer cop en fonètica experimental a Catalunya i els termes, consegüentment, no eren fixats: el problema terminològic no ens ha d'amagar l'autenticitat dels continguts.

A més de la caracterització articulatòria, Barnils ofereix les dades del laboratori (manòmetre, quimògraf, saquets exploradors de Rousselot) per tal de refermar les diferenciacions entre els fonemes del català.

Aquest segon capítol de la primera part de **Defectes del parlar** es clou amb un estudi sobre la constitució sil·làbica, en el qual se serveix de la teoria de la perceptibilitat de Jespersen, que juntament amb Rousselot és el mestre més citat. Aquests lingüistes són puntals bàsics de la part general del llibre. Després de classificar les síl·labes segons llur estructura (obertes i tancades; simples i complexes), Barnils indica que la síl·laba és la veritable unitat fonètica i que una mala fusió del fonemes que la integren és la causa de força problemes en la parla. En conclusió, un bon coneixement de la funció sil·làbica és indispensable per a l'ortofonista: cal instruir-se en els moments de tota articulació isolada (tensió, tinguda i distensió) i l'alteració d'aquests moments en la síl·laba. Però caldrà també estudiar les lleis profundes psico-fisiològiques que configuren el sintagma.

En acabar l'apartat fonètic del seu llibre, el Dr. Barnils recorda un cop més la necessària col.laboració de lingüistes i metges per trobar solucions als defectes de la parla (1930: 47):

"la utilitat de donar un cop d'ull al desenvolupament de la facultat locutiva i de les seves manifestacions en l'infant, resulta explicable, atesa la relació íntima i l'analogia d'aquell procés amb els defectes i trastorns de la paraula"

Barnils distingeix quatre períodes en el desenvolupament del parlar i n'explica les manifestacions fòniques. Remarca la importància de la imitació en l'aprenentatge lingüístic, la qual cosa justifica l'aparició d'uns fonemes abans que d'altres (es produeixen abans els fonemes que l'infant pot "veure") i demana en conseqüència que les persones grans no es complaquin en les expressions defectuoses dels infants, ans una gran atenció als hàbits lingüístics del menut. La facultat imitativa difereix d'uns nens a altres: les nenes imiten millor i més aviat, els trastorns són menys freqüents en elles que en els nens. Per a la tercera i quarta etapa, Barnils exposa les formes lingüístiques en ordre d'assimilació per tal que els pares i mestres comparin i descobreixin com més aviat millor les possibles irregularitats, el tractament de les quals ens ve donat tot seguit.

La part aplicada de Defectes del parlar s'inicia amb unes nocions d'ordre general. Per corregir els defectes del parlar, Barnils pressuposa un examen físic i mental del subjecte per part d'un facultatiu, un estudi de la percepció i producció de la paraula, especialment pel que fa a l'estudi de l'articulació i la respiració, sovint els parents pobres d'aquest tipus d'exàmens. En l'observació de l'articulació Barnils aconsella de recórrer a una transcripció fonètica de les "lleis de la parla" del subjecte i d'ajudar-se dels recursos de la fonètica experimental: quimògraf, fonògraf, espiròmetre... aparells reproduïts amb dibuixos i fotografies. En definitiva es tracta de posar les dades de la fonètica articulatòria i experimental al servei dels malalts de la parla.

Quant a la respiració, el Dr. Barnils recorre als informes dels especialistes i indica que l'important és posar l'atenció no en la capacitat respiratòria de l'individu sinó en l'economia d'aquesta capacitat. Comprovades les deficiències respiratòries hom proposa uns exercicis gimnàstics als quals Barnils hi associa la fonació. El capítol s'acaba amb l'esbós, per part de l'autor, d'una pràctica pedagògica especial, abans de passar al tractament pròpiament dit, en els casos de trastorns locutius en els subnormals i en els sords-muts.

Els problemes de la parla són tractats en tres grups diferents: perturbacions de la veu, defectes de pronunciació i trastorns elocutius. Davant la impossibilitat de poder deixar constància, d'una manera exhaustiva en aquest escrit, de totes les coneixences que Barnils exposa en la part aplicada de Defectes del parlar, crec més oportú d'esquematzar els conflictes tractats en l'obra a fi que el lector interessat s'adrexi directament al llibre.

En l'apartat de perturbacions de la veu, l'autor distingeix la veu modulada i les veus anormals. El tractament de la veu modulada es basa, segons Barnils, en la correcció i fixament de les vocals mitjançant un aparell convenientment detallat. L'autor ofereix uns remeis específics per al problema quan el subjecte és subnormal o sord-mut i acaba fent referència a les modificacions de la veu en la pubertat.

La presentació de les veus anormals és força ordenada. Barnils explica les característiques de cada una (veu ronca, falsa, inspirada, de falset i àfona) i també el tractament adequat, que es basa en general en exercicis de vocabulari i respiratoris. Una atenció especial és dedicada a la veu àfona, freqüent sobretot en subnormals i sord-muts, i que requerirà més que en els casos anteriors, la col.laboració mèdica.

El segon grup de defectes del parlar, els de pronunciació, es refereix al de les consonants. Les causes són, segons Barnils, un mal exemple rebut pel nen quan desenvolupava la parla i, en menys freqüència, factors hereditaris i problemes orgànics.

Primerament el Dr. Barnils tracta les consonants en general: la terapèutica s'inclina pel control dels moviments orgànics mitjançant la imitació i els consells i també mitjançant l'ús d'aparells apropiats entre ells els articuladors, creació del mateix autor. Caldrà també tenir en compte la posició de la consonant en la síl.laba, els canvis d'articulació que experimenta segons les vocals que l'acompanyen i finalment la constància en el tractament, sobretot en el cas d'infants subnormals.

Ja en el terreny de cada consonant en particular, el nostre autor distingeix els senzills dels dits en grup. Per a cada un segueix el mateix procés: explica la seva pronunciació, els defectes que presenta i la correcció amb exercicis especials. Això ho fa amb els fonemes /l/, /r/ (n'identifica la doble realització), /s/, /z/, /j/, /t/, /k/, /v/ i tots els oclusius.

Per a cada "fonema" el llibre reproduceix un dibuix de la seva articulació i el contacte linguo-palatal corresponent. Si a més a més tenim en compte que bona part dels exercicis correctius són de tipus lingüístic (de fonètica articulatòria) i s'adrecen a corregir perturbacions de nens "normals", ens adonarem de l'interès que l'obra podia i pot despertar en el públic en general.

El darrer gran capítol de la part pràctica de l'obra analitza les perturbacions que no afecten un o diversos "fonemes" isolats sinó el conjunt de la parla i que, segons Barnils, són: la nasalització, la taquifàsia, la bradifàsia, la balbucènia, la taquimudesa, la sordomudesa i l'audimutisme. Barnils passa a les anomalies més greus de la parla, anomalies que demanen una millor preparació científica del professor i un estudi molt més ampli que l'ofert pel text. Malgrat aquests inconvenients Barnils inclou el capítol en el seu llibre en (1930: 147) "el desig de fornir al lector una visió més ampla del camp d'actuació pedagògica en les anomalies del parlar."

L'anàlisi de cada problema es basa, com en el capítol anterior, en la definició de cada anomalia, les seves possibles variants o tipus, el tractament de tots ells seguint els recursos de la fonètica experimental (Barnils explica els aparells realitzats i provats per ell) i sobretot exercicis respiratoris i lingüístics.

La taquimudesa, la sordomudesa i l'audimutisme (avui coneguts per tartamudesa/quequesa, sordesa-mudesa i audiomudesa) són les perturbacions que estudia més detalladament. Pel que fa a la taquimudesa Barnils presenta una doble orientació i tractament distint dels tradicionals sense rebutjar però aquests darrers.

El capítol de la sordomudesa pretén únicament orientar els pares i mestres que es troben en contacte amb un sord-mut però l'autor demana, més que en cap altre cas, l'ingrés de l'afectat en un centre especialitzat i per tant el tractament ofert té una finalitat reduïda.

En parlar de l'audimutisme, Barnils el distingeix de l'afàsia, així mateix diferencia dues correccions segons que els subjectes siguin mentalment normals o no i assenyala els errors principals en el tractament tradicional del problema.

Cal esmentar també les següents particularitats: Barnils té el bon discerniment de no restringir-se als efectes per tal de corregir un problema, va a buscar la causa primera i no aïlla les pertorbacions, ans s'adona de llurs relacions; a més a més tampoc no oblida el vessant humanitari en el tractament dels problemes.

En conclusió -el llibre no en té, ell mateix és la conclusió- Defectes del parlar ofereix un ample ventall de solucions a pertorbacions lingüístiques segons un tractament també lingüístic. No voldria, però, acabar sense al·ludir a un paràgraf de la introducció al llibre (1930: 3):

"aquesta obreta (...) constitueix el primer volum de tota una sèrie que fa molt temps tenim en projecte, i que ens doldria ferm no poder veure acabada"

Pere Barnils morí poc després de la publicació de Defectes del parlar i la dita continuació quedà trencada. La seva filla, però, la Sra. Mercè Barnils, assegura que en els seus darrers mesos de vida, P. Barnils treballava en l'elaboració d'un "Manual de Logopedia i Foniatria" que no ha pogut ésser trobat i el contingut del qual ens és desconegut. Una carpeta de Barnils contenint un centenar de fulls mecanografiats encapçalats per aquest suggestiu títol no ens ofereix novetats: aquests folis constitueixen la traducció al castellà de Defectes del parlar fins a la secció de la nasalització on, sense cap lògica, es clou la versió. Aquesta traducció feta seguint el llibre sorprèn una mica si recordem que el manuscrit de Defectes del parlar és escrit en castellà. De tota manera el manuscrit i el text mecanografiat són força diferents, segons que ho he pogut comprovar a l'Arxiu Pere Barnils de Lleida.

Els errors de tota mena (des dels ortogràfics fins a la confusió de conceptes) i l'interès que en els darrers mesos de vida, P. Barnils tenia per aquesta carpeta, ens porta a pensar que no va ésser el mateix Barnils qui feia aquesta traducció. A més a més la supressió dels paràgrafs dedicats a problemes de la llengua catalana (p. e., vocal neutra) així com la traducció sistemàtica de llengua catalana per castellana ens suggereix el següent: Barnils devia haver encarregat algú de traduir el llibre en aquells punts en què hi havia idèntica solució per al català i el castellà. Un cop feta la versió, ell mateix s'hauria encarregat de polir-la i complementar-la amb observacions referides únicament a la llengua castellana, alguns parlants de la qual devia haver guarit com a professor de sords-muts i disàrtrics.

Malauradament Barnils no arribà a fer-se càrrec d'aquesta tasca i el plec de folis no té per a nosaltres cap profit. L'obra cabdal d'ortofonia de Barnils és per sempre aquest "primer volum de tota una sèrie": Defectes del parlar.